

JOAN BROSSA

EL GRAN FRACAROLI

Espectacle en dues parts

PERSONATGES

FRACAROLI, primer actor polifacètic, transformista, ventríloc, prestidi- gitador, mim i ombrista.	CLOWN. HOME 1, UN OPERADOR. HOME 2, UN ALTRE.
MASCARONA, NOIA DISFRESSADA.	HOME 3, PERSONATGE ALT.
URNULFUS.	HOME 4, CLOWN DE LA MANDOLINA.
AUGUST.	DOS VAILETS.

PROGRAMA

Primera part. — 1, Música per l'orquestra. — 2, Prestidigitació: I, Les cartes. II, Els tres mocadors. III, El barret de copa. IV, El metre. V, El dau. VI, El paraigua. VII, Les paperines. VIII, El nus. IX, La copa. X, El cristall travessat. XI, Metamorfosi. XII, El rellotge. — 3, Entrada de pallassos. — 4, Tres escenas de ventriloquia.

Segona part. — 1, Música per l'orquestra. — 2, Ombres xineses. — 3, *L'esfinx o una visita al gabinet d'un hàbil modelador de cera*. — 4, *La invasió desfeta*, pantomima amb set personatges i quinze transformacions. — 5, *Obsequis fingits*, comèdia musical en un acte amb sis personatges i tretze transformacions. — 6, *Barbafeca*, monòleg.

PRIMERA PART

PRESTIDIGITACIÓ

Música. S'aixeca el teló. Cortina decorativa de tons vermellors on es destaca escrit amb lletres de fantasia «El Gran Fracaroli». S'obre la cortina. Fons negre. Distribuïts per l'escenari, vetlladors amb els estris útils per a la sessió. Al fons, cap a l'esquerra, l'AJUDANT, d'esquena. Va amb lliurea. Acaba la música i entra per la dreta FRACAROLI. Vesteix de frac amb pantalons de vellut ajustats fins a genoll.

I

LES CARTES

FRACAROLI (*es posa un nas de cartó i un copalta. Amb la mà esquerra, vista de dors, sosté un joc de cartes, la mà dreta ve a introduir-se al frac*): Els ulls tenen simpatia per la lluna.

(*Tomba la mà esquerra per mostrar-la buida, mentre amb la dreta retira de sota el frac un ventall de cartes.*) Les rego cada dijous. (*Tenint les cartes entre les mans, amb les figures de cara, bufa suaument damunt la primera.*) Bufem una altra vegada; tenim el futur al davant. Així... (*Torna a bufar. Acompanyat d'un moviment d'oscil·lació de dalt a baix. El públic percep el canvi sobtat de la carta vista. Ho repeteix unes quantes vegades. Finalment a l'AJUDANT.*) No portaves res a les mans?

AJUDANT (*tombant-se de cara*): Aquest plomall. (*Mostra un plomall vermell. El deixa damunt un vetllador i resta immòbil. FRACAROLI es treu el copalta i el nas de cartó.*)

II

ELS TRES MOCADORS

FRACAROLI (*lliga dos mocadors grocs de seda per una punta*): Encara que se'n vegi el cap, us asseguro que un colom n'ha salvat la vida. (*Posa els mocadors en una copa de vidre. Pren un mocador morat i se'l guarda a la mà esquerra; amb la dreta hi passa per davant un ventall xinès que mou amb suavitat.*) Al sostre d'una casa no habitada els maons pintats vermellosos o brunyits amb cera brillen com miralls. (*Obre la mà esquerra per mostrar-la buida. Pren els mocadors que havia deixat a la copa: el mocador morat es troba lligat al mig dels altres dos.*) Però jo prefereixo de fregar un cavall negre amb aigua.

AJUDANT (*duent-se'n copa i mocadors per l'esquerra*): Amb unes tisores els donaré forma de papallona.

III

EL BARRET DE COPA

FRACAROLI: Senyores i senyors: seria llarga la llista dels turments que els xinesos han inventat. La gàbia és una caixa quadrada, a la part alta de la qual hi ha un forat prou ample per a deixar passar el coll de la víctima, que d'aquesta manera resta suspensa i sofreix els turments d'una estrangulació lenta. El cep es compon de dues peces de fusta amb una obertura al centre fixades a terra o lligades en un pilar que empresonen els peus per damunt dels turmells. Podria relatar-vos cinquanta mil històries sagnants,

per exemple, aquella dona a la qual van treure les entranyes, i aquella altra que va ser partida en dues, dels lloms a la nuca, mentre el mandarí presenciava l'escena en un setial d'honor... (*Treu rams de flors del barret de copa, que té de boca enlaire.*)

IV

EL METRE

Música. FRACAROLI agafa un metre plegable de fuster i, plegant-lo o desplegant-lo, fa un seguit de figures: un gos, una oca, una llebre, una serp, un peix, una cigonya, un camell, una girafa, un cangur, etc.

V

EL DAU

FRACAROLI: La calamitat és molt antiga. Senyors: porto l'ull d'un ocell embolicat amb un tros de paper. (*De la butxaca esquerra de l'armilla en treu un dau negre amb els punts blancs i se'l torna a desar.*) El que és jo, m'he donat un cop de martell al dit gros. (*En mostra un el doble de gros a la butxaca dreta dels pantalons.*) I és que les pedres tenen a l'interior una altra pedra que sona com un cascavell. (*Un dau diminut a la butxaca dreta de l'armilla.*) Però jo no vull cansar més el vostre esperit; us en dono paraula. (*Se'n treu un d'enorme de la butxaca interior del frac.*) És de doldre que no hi hagi àguiles!

VI

EL PARAIGUA

Entra per l'esquerra l'AJUDANT amb un paraigua al braç i es queda immòbil al costat de FRACAROLI, que es posa uns guants blancs; dona corda a un gramòfon antic que hi ha damunt un vetllador, hi posa una placa i l'engega. Al compàs d'un cake-walk pren entre les mans una pilota de roba de colors i la canvia en una boda de fusta vermella, mentre l'AJUDANT fica la mà al paraigua i en

treu confetti i serpentines. L'AJUDANT se'n torna sense el paraigua. FRACAROLI es treu els guants i para el gramòfon.

VII

LES PAPERINES

FRACAROLI (*obre el paraigua*): Pel dia, la nit fuig. Si aguantava verticalment una falç, la faria pendular de punta avall. (*Reapareix l'AJUDANT fumant una cigarreta.*) Ara fumes, Urnulfus? (*Li fren la cigarreta.*)

AJUDANT: No podia pas deixar la cigarreta a la butxaca del davantal.

FRACAROLI (*deixa el paraigua obert a terra amb la punta de cara al públic*): Home, te la podies haver deixada encesa entre els ossos.

AJUDANT (*mira el paraigua*): És un mort o bé un diable?

FRACAROLI: Desprenia una olor forta de rom, i jo vaig fer un gest d'estranyera. (*Fuma.*)

AJUDANT: Tinc un guant amagat a la mà dreta. (*Aixeca la mà tancada. FRACAROLI li dispara un tret amb un revòlver. L'AJUDANT es tomba i se'n va per la dreta, fons. Porta un as de cor enganxat a l'esquena. Poc després entrarà per l'esquerra i restarà immòbil.*)

FRACAROLI: Senyores i senyors: algú de vosaltres em podria deixar un mocador? No us el tornaré cremat; el deixaré tan pacífic com una ovella. Gràcies!... Així veureu que aquest no està preparat com els altres. (*Estén el mocador damunt la mà esquerra i dóna pipades a la cigarreta per demostrar que està ben encesa.*) De què es tracta? Continuo. Una paperina verda i una de groga s'ensenyen completament buides. (*Tira la cigarreta fumejant en un clot que ha fet amb els dits al mig del mocador.*) Posem un mocador verd a la paperina verda i un mocador groc a la paperina groga. (*Fica un moment el polze al clot per enfonsar-lo més.*) Poc després, de la paperina verda en surt el mocador groc i de la paperina groga en surt el mocador verd. Només cal de tirar-hi sorra al damunt. (*Fa acció de tirar-ne un grapat que simula trure's de la butxaca.*) Arri, cavall! (*Ensenya el mocador buit: la cigarreta ha desaparegut.*) Jo prefereixo les coses així. (*Torna el mocador a l'espectador.*) Gràcies! No em crideu, oi? (*Havent saludat, agafa una agulla de fer mitja i la clava al paraigua obert que ha deixat a terra.*)

AJUDANT: L'estàtua goteja. (*Se'n torna.*)

VIII

EL NUS

FRACAROLI (*fa un nus al mig d'un xal verd que aguanta per una punta; amb l'altra mà fa acció de tirar-hi pols*): Si posàveu al sol el pols d'aquesta composició serien aparentment blaus. (*El nus es desfà tot sol d'una manera inexplicable.*)

IX

LA COPA

FRACAROLI: No volgueu aixecar mai les puntes d'una cortina. El tres no és pas l'únic número que hi ha. Deixeu que les preguntes es multipliquin i no us sàpiga gens de greu d'ha-ver-vos despertat. (*Per la dreta entra una noia, en vestit de nit blanc, que porta una safata amb una copa, un plat de vidre i un drap blanc.*) Res a les mans. Res a les butxaques. Res enlloc. Preneu-ne bona nota. El creixement d'una barba és inaccessible a la vista. (*Mostra al públic la copa buida y el plat.*) Em sembla que tot això ja està ben ensenyat. (*Posa el plat damunt la copa; els cobreix amb el drap i tot plegat ho deixa damunt un vetllador.*) Així. Mascarona, concentra l'atenció i recita mentalment les lletres de l'abecedari. (*La noia ho fa, immòbil, de cara al públic.*) Ja està, oi, Mascarona? Mira. (*Retira el drap i mostra la copa plena de fum que se'n desprèn. La noia ho posa tot a la safata i se'n torna.*)

X

EL CRISTALL TRAVESSAT

FRACAROLI (*encén una espelma pasada en un canelobre, deixa la capsa de llumins i fregant les mans l'una contra l'altra en treu un mocador vermell que posa damunt un vetllador, apaga l'espelma, l'embolica amb un full de diari i la dóna a aguantar a l'AJUDANT, que té a l'esquerra*):

¿Qué passarà en realitat encara
si, en tren de picardies, el meu rem
no mereix prou, tenint jo el foc de cara,
l'atenció de la pausa que fem?

Doncs això: que veurem la lluna rara
vegada al ple. La lluna! Ens delatem,
sí, nosaltres mateixos per la tara
del nostre entusiasme. ¿Com sabrem,
senyors, el que serà o el que és i el que era
si a cada casa hi ha un amagatall
i se'ns en van les coses en fumera?
Haurem, senyors, de travessar el cristall
i fer avançar o retardar l'esfera
que indica l'hora, i fer servir el ventall.

(Comprimeix el mocador. El guarda a la mà dreta i amb l'esquerra li fa vent amb el ventall xinès. Ensenya la mà dreta buida. Estripa el paquet que aguanta l'AJUDANT i, en lloc de l'espelma, apareix el mocador. Finalment es treu l'espelma encesa de la butxana interior del frac.)

XI

METAMORFOSI

Música. Servint-se d'un tros de feltre rodó, ample i flexible, amb un forat al mig, de la mida del cap. FRACAROLI obté un seguit de barrets diversos que es posa i treu tot manipulant el feltre. En fa d'escocès, de turc, de xinès, de Napoleó, de clown, de mosqueter, de pescador, de persa, un casquet de militar, una gorra, etc.

XII

EL RELLOTGE

FRACAROLI: Aquesta és la veritat del cas. Als miralls la irritació produïda per les potes dels insectes refugia les roses en dominis terribles. De vegades són lleugeres les coses que ens vénen a la memòria; de vegades són gravíssimes. Senyors: per a aquest experiment necessito un rellotge. Un rellotge. Gràcies. Me'l voleu donar? Qui sap com passarem la vida! Si la casualitat és servidora del foc, nosaltres sembrarem pedres. ¿Quin bosc ens empenyarà els cabells si hem de treure el barret de terra amb les dents, o hem de portar sandàlies de punta prolongada? Atenció!
(Carrega una pistola-trabuc amb el rellotge i apunta cap

a un mirall que l'AJUDANT sosté enlaire, a la dreta.) Bum! Barrabum! Bum! (El tret surt i es veu el rellotge, inlacte, al mig del mirall a trossos.) Això, ¿no és un senyal prou clar? Certament, els rellotges, els arriben a fer de més precisió i regularitat que els astres. Preneu-lo i assegureu-vos que és el mateix. (Pel mirall.) De nit podríem penjar aquí una sola rosa gran.

(Música. Es tanca la cortina vermella davant de FRACAROLI. Pausa. L'AJUDANT deixa un faristol al mig de l'escena. Entra i surt per l'esquerra, Acaba la música. Pausa.)

ENTRADA DE PALLASSOS

Cortina de coloraines. Per la dreta fan aparició un CLOWN i un AUGUST. Donen un tomb per l'escena tot saludant alegrement el públic. El CLOWN es dirigeix al faristol.

AUGUST: Quin és el nom de dona més semblant a un ganivet? (Pausa.) Filomena. (Riu.)

(El CLOWN assumeix l'actitud de director d'orquestra en el moment de començar un concert i empunya la batuta; dona tres copets al faristol i, solemne, comença a dirigir els primers compassos.)

AUGUST (surt corrents per l'esquerra i reapareix amb un paper a la mà. Llegeix atropelladament i sense interrupció, mentre el CLOWN dirigeix parodiant els moviments d'un genial director d'orquestra): La introducció en moviment adagio és formada per tres frases melòdiques entonades per l'oboe i represes successivament pel clarinet i la flauta i després d'uns acords dels baixos insistentment sincoats es presenta el tema de la introducció aquest tema de caràcter elegíac passa després als instruments aguts un repòs a la dominant dona pas a un senzill tema constituït per una fórmula cadencial apareix un altre tema entonat per a la flauta i l'oboè que descriu la suggestió del bosc un canvi de to origina un altre moviment no tan tranquil modulats solemnement per les trompes i els trombons amb respostes de flautí arrodonint la impressió de pessimisme que produeix el clarinet sobre fórmules acompanyants arpeggiades després d'algunes repeticions torna la primera part que es desenvolupa amb més d'extensió encara fins que un contratemà se li sobreposa i després de fer una altra aparició a les trompetes el

tema principal el procés simfònic progressa fins al brillant període final. (*Esgotat, es treu un mocador de fer farcells i s'eixuga el front. Continuant la paròdia, el CLOWN saludava el públic i es retira solemniàl per la dreta. L'AUGUST es carrega el faristol i desapareix darrera el CLOWN. S'encenen els llums de la sala, s'apaguen els de l'escena i es descorre la cortina de coloraines. Fons negre. L'HOMÉ 2 enfilat a la meitat d'una escala de cavallet. Els altres dos, immòvils, al peu de l'escala. Tots tres van amb abric negre i copalta i tenen la mirada fixa al sostre, en un mateix punt.*)

HOMÉ 1: As-tro-no-mi-a.

HOMÉ 2: La geperuda amb el corn.

HOMÉ 3: Toques els límits de l'antiguitat més remota.

HOMÉ 4 (*cau mort*).

HOMÉ 1 (*s'hi atansa i l'ausculta*): Té un diamant a les tripes. (*S'apaguen els llums de la sala, s'encenen els de l'escenari i es tanca la cortina de coloraines. Pausa. Es tanca la cortina vermellosa. Música. Per l'esquerra entra l'AJUDANT, deixa una cadira al mig de l'escena i se'n torna.*)

TRES ESCENES DE VENTRILOQUIA

I

Fons blavós. Entra FRACAROLI per a la dreta amb un ninot de ventríloc, i s'asseu.

NINOT: Quin enigma envolta aquesta protecció?

FRACAROLI: És prop de mitjanit.

NINOT: Els gossos sembla que caminin amb les potes del darrera. Posa't el vestit més grotesc que tinguis i pinta't la cara de colors. Ahir al vespre vaig seguir una rata-pinyada.

FRACAROLI: T'hauria pogut picar les mans i agullonar la cara.

NINOT: Un balcó per a veure passar les màscares val un grapat de monedes.

FRACAROLI: Dignes: ja has posat el cordill a les tisoires? La teva dèria per les disfresses dóna lloc a diversos calendaris. És prop de mitjanit.

NINOT: He venut els fanals a una societat de pierrots.

FRACAROLI: I doncs?

NINOT: Les coses no han passat pas per culpa meva.

FRACAROLI: Que els cotxers arriïn amb fúria els cavalls.

NINOT: Les dones es treuen la màscara i ostenten grans bigotis.

FRACAROLI: Silenci! Aquí hi ha un soterrani extens i buit al qual es baixa per una escala.

NINOT: Quins escàndols! Quins escàndols!

FRACAROLI: Vaja, avui no et deixes res al pap.

NINOT: Sí, així van les coses.

FRACAROLI: Però tots els carrers acostumen a tenir sortida.

NINOT: Poseu l'amistat entre les empreses de circ.

FRACAROLI: Desbandaré milers d'ocells en presència de la pluja, quan l'inventor de la careta rebi punyalades.

NINOT: Treu el cos fora de les finestres.

FRACAROLI: Sembla que m'hagis d'emascarar!

NINOT: Els bous porten la mitja lluna clavada a las banyes.

FRACAROLI: Jo pagaria un bon preu per això que tu anomenes pedra.

NINOT: Què carbó ni què ferro!

FRACAROLI: I això?

NINOT: Vós no sou pas gaire generós.

FRACAROLI: Jo, dius? Doncs encén una espelma i mira't al mirall.

NINOT: Feu al·lusió al sol?

FRACAROLI: Pinta un cavall en una fulla de llorer.

NINOT (*assenyala encaire*): Allà veig un forat al sostre.

FRACAROLI: I jo veig les parets d'una cova reflectides al mirall.

NINOT: Deu ser la seva gran cuina.

FRACAROLI: Et dic que t'animis.

NINOT: Em feu riure.

FRACAROLI: Trena les crineres dels cavalls.

NINOT: Si vós parreu amb la boca tancada...

FRACAROLI: No totes les caixes les trobaràs buides.

NINOT: I què? La meva bomba la vaig fixar damunt el meu palau.

FRACAROLI: Ah, sí? Doncs arrima't una perxa al nas.

NINOT: Jo tinc una mà d'or que fa fugir les ombres.

FRACAROLI: I jo, el cor en els fruits dels arbres.

NINOT: Us burleu ara de mi?

FRACAROLI: Tu mai no mires el que has de fer.

NINOT: I vós no sou dels qui arreglen les coses mentre dormen?

FRACAROLI: No m'agrada de confiar a ningú els meus pensaments.

NINOT: També les gallines són filles de la por.

FRACAROLI: No et belluguis tant, sents?

NINOT: Visca el dissabte i el diumenge! Vull cantar tot prement-me el nas! (FRACAROLI *li tapa la boca.*) Vull cantar... tot... tot... prement-me... el... nas! Vull... canta... tar... (La veu s'extingeix. FRACAROLI *s'aixeca i dona el diàleg per acabat. Entra l'AJUDANT per la dreta i s'emporta el ninot i la cadira.*)

II

FRACAROLI: (*amb una caixa vermella i llargaruda*): Senyores i senyors: Sara Sulaina encara té els ulls brillants de quan guardava un grapat de monedes que tothom desconeixia. Ahir a la nit la vaig sentir plorar i gemegar a l'habitació. Durant molts d'anys, quan els cafès estaven més en alça, Sulaina ha estat amiga de formar mals presagis en les coses més pròsperes.

SULAINA (*amb veu apagada, com venint de dintre la caixa*): Fracaroli! Fracaroli!

FRACAROLI: Senyors, ja veieu com és a dins.

SULAINAS Fracaroli! (*El ventríloc obre la caixa, que conté el maniquí. La seva veu és forta o feble segons estigui la caixa oberta o tancada.*) Ah, cartes de joc parladores! Ah, descobriments! Pas a Sara Sulaina, vells somnàmbuls! (*El ventríloc tanca la caixa.*)

FRACAROLI: Senyors, ja heu vist com té els cabells plens de nusos.

SULAINA: L'avarícia d'un cert subjecte em priva de dormir a les nits per por de ser robada.

FRACAROLI: Senyors, això és indigne d'ella! Els faig saber que li vaig donar una poma i la múrria se la va menjar. (*Obre la caixa.*)

SULAINA: Si passes la cama per damunt d'un llum encès perdràs la memòria.

FRACAROLI: El que és tu, no en tens pas massa. (*Tanca la caixa.*)

SULAINA: Fracaroli!

FRACAROLI: Hi ha ocasions en què un ofèn les dames tot respectant-les. Senyors, a ella li agrada molt de ser elogiada per qualitats que no té. (*Obre la caixa.*)

SULAINA: Davant un frare em vaig tallar el cap, que va rodar ensangonat pel paviment fins a fer-li abandonar l'habitació.

FRACAROLI: Senyors, en efecte, mirin com s'ha tornat tan lletja, que sembla la mort.

SULAINA: No us fieu de la bona aparença dels qui trobeu en els viatges.

FRACAROLI: Senyors, ateneu bé...

SULAINA: Ho diré com pugui. Em va arribar tot d'una la nova que un cert galant, que en absentar-se la seva dama havia demostrat un gran sentiment...

FRACAROLI: I què?

SULAINA: Doncs que el galant va oblidar la seva dama i està en vigílies de casar-se amb una altra persona.

FRACAROLI: Senyors, un galant que rondava Sara Sulaina, es va veure escomès de nit i va matar el seu contrari, i va haver de fugir en un país estranger.

- SULAINA: Senyors, jo us voldria ensenyar globus de vidre i jardineres.
- FRACAROLI: Si Sulaina us havia de contar totes les seves aventures, senyors, ara mateix veuríeu com faria sortir homes i dones que es passejarien pels jardins; els uns estirarien les cames per la muntanya i els altres anirien en cotxe.
- SULAINA: Senyors amb cadena i rellotge d'or i senyores que viatgen en cadira de mà.
- FRACAROLI: I, en fi, moltes altres coses.
- SULAINA: I encara més: sons de tambors en exercicis de gran equilibri. Amb ceps i heures emmascarats de sutge faria ploure damunt els carruatges, a manera de pintats ocells, rams d'ous...
- FRACAROLI: I taronges!
- SULAINA: A peu i a cavall...
- FRACAROLI: Muntats en ases...
- SULAINA: I camells!
- FRACAROLI: Senyors, mireu ben bé com Sara Sulaina té el nas estès per la cara. Ja la veieu tots.
- SULAINA: Senyors, si volguéssiu, en lligaria dos de vosaltres pels punys de les mans i no sabríeu pas com deslligar-vos.
- FRACAROLI: No, Sulaina, això no.
- SULAINA: I per quina raó?
- FRACAROLI: Ara explica als senyors la tempesta de l'endemà.
- SULAINA: Quin cas que n'hi ha! El cabell regalat al galant, el mateix dia va passar a mans d'una altra dama que va fer burla de la primera.
- FRACAROLI: Senyors, ja veieu, doncs, com Sara Sulaina no ha tocat cap instrument nou que vingués d'Itàlia.
- SULAINA: Bona nit, cavallers!
- (FRACAROLI tanca la caixa i dona el diàleg per acabat.
Entra el criat per la dreta i se'n porta la caixa.)

III

Baixa una decoració que figura un bosc espès.

- FRACAROLI: I bé: heus aquí, ara, que ens trobem en un altre indret: lluny, molt lluny, allà en el poble bastit al voltant del primer arbre. (*Es posa una barba verda.*) Senyors, mireu com m'he posat una barba unida a la vegetació. (*El diàleg que segueix serà cantat o recitat sobre un fons musical.*)
- VEU (*com venint de lluny*): Són ben nombroses les veus que s'escapen al teu judici. Surten veus d'oracles pels avencs i les cavernes.

FRACAROLI: Parlen els arbres?

VEU (*com apropant-se*): Veus estranyes impressionen la multitud.

FRACAROLI: Aparta els alarits! Qui em parla per aquest roure?

VEU: El cel forma un arbre nocturn.

FRACAROLI: Posa't la veu a to i mesura de la llum del dia, sense ser moguda pel vent que fa bellugar les fulles d'aquest roure.

VEU: Ja s'amaga la tarda. Al peu dels arbres hi ha una dona negra i una vella.

FRACAROLI: Ah, ombres dels roures donades pels troncs!

VEU: La imatge de la vella es reflecteix a l'oceà.

FRACAROLI: Roures, tinc por! ¿Per ventura el sol no resta enganxat a la roda d'un carro?

VEU: La tempesta construeix el seu niu damunt set roures.

FRACAROLI: No em trenquis al cap la teva trompeta de vidre!

VEU: La manera de maniobrar les marionetes és ben coneguda.

FRACAROLI: Res d'això no serà! Dallaré l'herba! Vendré la seva filla als astres.

VEU: Et punxaràs el peu i tindràs un gep.

FRACAROLI: ¿Per què haig de carregar el calendari de papallones traspasades amb agulles de cap?

VEU: Per la pròpia força muscular no podràs volar mai.

FRACAROLI: Per què han de començar al vespre els dies de la setmana?

VEU: Això dels cavalls que volen és una llegenda.

FRACAROLI: Qui ets que escampes les teves veus damunt aquest bosc?

VEU: Un bosc de roures!

FRACAROLI: Qui ets que t'has metamorfosejat en arbre?

VEU: Ben senzill: el roure que tu eres abans de tenir pensaments.

FRACAROLI: Altra vegada el cabell cremat?

VEU: Tu ets i penses. Jo només sóc.

FRACAROLI: Ja no suportó la teva veu!

VEU: És clar. Què vols? Que es transformi en escuradents la ploma d'una oca?

FRACAROLI: Si totes les coses cremen, on haig de posar la placa?

VEU: Perquè et moguis de lloc cal mossegar-te.

FRACAROLI: No m'agrada veure vi amb la boca plena d'aigua.

VEU: I per això t'esqueixes de dolor?

FRACAROLI: Les cadires no es pengem.

VEU: Et creus que un cor no pot ser embolicat amb fulles?

FRACAROLI: És indigne de mi haver de submergir el barret amb una pala.

VEU: Posa't un vestit blanc! Corre per damunt dels llacs! Fica en un sac vares de figuera!

FRACAROLI: El tronc buit d'un roure crida a les meves orelles.
VEU: Durant verdes setmanes la teva sang va esquitxar roques
obscures.
FRACOROLI: Ah, les ruïnes, en alguns indrets, són inoblidables!
(*S'arrenca la barba i se'n va per l'esquerra. Continua la
música.*)

TELÓ

SEGONA PART

OMBRES XINESES

Música. Fons blanc. Dos vailets es passegen per l'escena. L'un branda una tallada de síndria tot menjant-se-la. Travessa un clown, d'esquerra a dreta, amb una mandolina a la mà. Va descobert, amb el tupè partit en tres puntes. L'altre vailet el segueix, li arrenca la mitja lluna de l'esquena i la branda. Cau a primer terme un teló fosc. Travessa, de dreta a esquerra, un home amb bigotis, barret i abric. De sobte es treu el barret i s'arrenca els bigotis: és una dona. S'aixeca el teló fosc. Al mig de l'escena hi ha instal·lada una pantalla per a projectar ombres xineses. S'apaguen els llums, s'illumina la pantalla i hi apareixen projectades dues mans que van fent i desfent algunes figures del repertori clàssic: el gos, el gall, el cavall, l'ocell, el gat, el conill, etc. De sobte s'encenen els llums; un operador surt de darrera la pantalla i se'n va per la dreta. Li falta el braç dret i duu un guant negre posat. Entra per la dreta un altre operador i se situa darrera la pantalla. Li falta el braç esquerre i duu un guant blanc. S'apaguen novament els llums i continua l'espectacle de les ombres per simple digitació: el diable, el negre, la vella, el vell, etc. Finalment l'escena del gos que es menja el conill. Encesos els llums, l'operador segon, ara amb un guant vermell, es dirigeix cap a la dreta, on l'espera un personatge alt que, immòbil, es treu una mascareta negra i resta amb una de blanca; amb una de verda; amb una de groga; es destapa la cara. Finalment se'n van plegats. Acaba la música. Es tanca la cortina. FRACAROLI surt a saludar amb una capa negra tirada al damunt.

FRACAROLI: A continuació: l'Esfinx o una visita al gabinet d'un hàbil modelador de cera. (*Es retira. Música.*)

L'ESFINX O UNA VISITA AL GABINET D'UN HÀBIL MODELADOR DE CERA

Cambra verdosa. Al mig de l'escena, damunt una taula de tres peus, el cap de FRACAROLI posat en una safata.

L'ESFINX (*obre i tanca els ulls*): Eren les dotze i trenta minuts; tenia les forces a l'altra banda del riu; van obrir el foc. El nostre centre havia avançat mentre la banda esquerra també avançava cap a una posició carlina batuda pels trets que els disparaven dues peces d'artilleria rodada. Continuava el foc per tota la línia. La nostra esquerra coronava el primer seguit de trinxeres. L'artilleria de ba-

talla, tot disparant, havia desallotjat l'enemic de les posicions més perilloses. L'atac continuava sent vigorós. Els liberals seguïrem avançant amb bon ordre damunt les posicions carlines, que eren molt disputades. Al centre l'enemic defensava la trinxera, i la nostra artilleria el va abatre amb avantatge. Res; continuàvem avançant cap als punts de més resistència. Vam ocupar noves posicions i va ser emplaçada l'artilleria. Damunt la via del tren havíem pres a la baioneta les posicions més elevades. A la muntanya era observada la fumera d'un gran incendi. L'atac va continuar amb empenta tot el dia, i nosaltres conservàvem les línies de la muntanya de l'esquerra. L'enemic defensava les seves posicions, però va haver de cedir davant l'impuls de les forces liberals. Van tenir pèrdues sensibles; en fer-se fosc, havíem curat quatre-cents ferits i comptat tretze morts. Aquestes xifres inclouen tres oficials morts i divuit de ferits. Vaig avançar algunes bateries, que van ser emplaçades aquella nit per prosseguir l'atac l'endemà a la matinada. (*Esubfega.*) Quin escàndol! El meu poble va ser atacat per carlins, que es van presentar amb dos canons davant la plaça i van intimar a la rendició. La guarnició es va defensar alguns dies tant com va poder i, per bé que l'enemic havia aconseguit emparar-se d'una part de la ciutat, l'artilleria republicana va contestar enèrgicament al seu foc i el va obligar a retirar-se. A les nou de la nit, quan el temporal era més fort, els carlins es van creure que no hi havia vigilància i van mirar d'assaltar la muralla; però, en aquestes, tot i la foscor i el soroll de la tempesta, van ser descoberts per un sentinella que va donar de seguida la veu d'alarma. L'enemic li va fer algunes descàrregues i va entaular un tiroteig amb les forces republicanes, que van córrer de seguida al lloc de perill; però, a l'últim, es va haver de retirar en encendre's unes boles d'estopa enquitranada que van il·luminar la muralla per fora i per dins. (*Pausa.*) Fa un temps calent i sec. L'atmosfera, com de plom de Saturn, és carregada d'electricitat. Una mà sota la taula enguanta l'herba. Una figura fosca, amb els ulls flamejants, desapareix a través del meu cos. Ho he constatat tres vegades. Damunt la taula hi ha un violí, una flauta i una concertina. Jo tinc la sensació mental d'una felicitat completa. (*Tanca els ulls i s'inclina cap a una banda. Es tanca la cortina. Música.* FRACAROLI surt a saludar.)

FRACAROLI: Senyores i senyors: vinc a vosaltres sense cap disfressa. Tot seguit vaig a representar davant vostre una panto-

mima de transformació titulada «La invasió desfeta». L'art del transformista — precursor del ritme cinematogràfic — és un gènere difícil i de mèrit que la injustícia gairebé ha allunyat dels escenaris. Les facultats i l'esforç que requereix de qui el practica expliquen en part el seu abandó. Jo no el crec gens menyspreable i m'he volgut esforçar per animar-lo i fer-lo viure de nou. Penso que si vosaltres, espectadors, no heu perdut del tot la facultat de sorprendre-us, la seva mà s'unirà igual al meu braç que al vostre i de bella manera. Els sis personatges de la pantomima els interpretaré jo sol en quinze transformacions instantànies, gairebé a la vista. I és que, tanmateix, aquest art no s'allunya gens de la manera de ser dels humans. Qui no ha vist la unitat de la seva persona descomposta en figures de tota mena? Desitjo, senyors, que en un bon camí de mà de paleta s'extingeixin les vides més solitàries. La naturalesa és una fàbrica inimaginable que l'artista intenta d'ordenar amb il·lusió creadora. (*Es retira.*)

LA INVASIÓ DESFETA

Música. Teló blanc. A l'esquerra, cap al fons, una taula amb un cobertor groc fins a terra. Pausa. Entra PIERROT per la dreta, treu el cobertor i se'n va per l'esquerra. La taula resta amb un cobertor verd. Entra ARLEQUÍ per la dreta, treu el cobertor verd i se'n torna. Restat posat un cobertor vermell. Reapareix PIERROT per l'esquerra i treu el cobertor vermell; en queda un de blanc; surt per la dreta i s'aixeca el teló blanc. Fons gris amb ratlles blanques. Cap a la dreta, ARLEQUÍ dona corda a un rellotge de paret. Baixa de la cadira i se'n va per l'esquerra. Entre PIERROT per la dreta, puja a la cadira, para el rellotge i se'n va per l'esquerra. Reapareix ARLEQUÍ per la dreta, puja a la cadira, fa tocar les dotze al rellotge i se'n va per l'esquerra. Surt una BALLARINA de sota la taula i baixa un teló negre al seu davant. Entra per l'esquerra una VELLA; obre una ombrella blava i es queda immòbil al fons, d'esquena al públic. Cau a primer terme una decoració que representa un jardí. Entra ARLEQUÍ per la dreta amb una regadora; avança unes passes i se'n torna. Baixa un carrer. Entra per l'esquerra PIERROT amb bombí i bastó; fa unes passes i se'n torna. Baixa una sala. Entra per la dreta ARLEQUÍ, en batí de seda tot fumant un cigar, i se'n torna. Baixa un fons groc. Per la dreta, salta de les bambolines un PERSONATGE,

en mallot vermell sota una capa lila, i se'n va per l'esquerra. S'aixeca el fons groc. Teló negre. La VELLA, encara immòbil, tanca l'ombrella i se'n va per la dreta. Travessa FRACORELI, de dreta a esquerra, amb el seu propi vestit. Travessa un JOQUEI d'esquerra a dreta. S'aixeca el teló negre. Fons blau. Un PINTOR MODERNISTA lliga la corda amb què ha fet jugar el teló, a l'esquerra. Porta patilles llargues i boina de vellut, xalina i brusa. El PINTOR surt per la dreta i reapareix amb un quadre tombat d'esquena sota el braç. El gira i el posa en un cavallet: és una tela blanca on hi ha escrit el mot FI. Cessa la música. Es tanca la cortina i FRACAROLI surt a saludar.

FRACAROLI: A camí seguit us invito a conèixer la comèdia musical en un acte. «Obsequis fingits», amb tretze transformacions i sis personatges, que caracteritzaré jo mateix. (*Es retira. Música.*)

OBSEQUIS FINGITS

Habitació blanca amb tres portes al mig, situades de rengle; tenen una cortina verda tirada. Un telèfon.

VAGABUND (*per la dreta*): Damunt les muntanyes, a cel ras, un llum branda com si s'anés a trencar. Bé escolto, però m'atabalen massa. A la butxaca, què hi tinc? Res. És que estic preocupat. I em sembla que no m'equivoco de gaire en aquest cas. Hi faré el que pugui si faig falta per a res. Ja estic acostumat que el paper vell serveixi de vidre. (*Surt per la porta esquerra. Entra per la porta dreta com a criat.*)

CRAT (*amb un plomall gris*): No em convé pas. Per què ho haig de tolerar? On deu ser? (*S'acosta a la porta del mig i escolta.*) La proa i la popa són a la mateixa cadira. Ai de mi, ja no s'arma cap foguera amb centelleig de nina! Aquesta és l'obra que es representa. Tot són estàtues: les unes dretes i les altres ajagudes damunt una sepultura. (*Sona un timbre.*) Qui truca? No haig de trigar mai quan em necessiten. És clar, com que jo no tinc dot... (*Es torna a sentir el timbre.*) Ja va! Ja va! Ja va! (*Surt per la porta del mig. Entra per la porta del mig com a VELL, amb barret i macfarlan.*)

VELL (*amb una maleta*): Per què has trigat tant a obrir-me, Serafí? (*Pausa.*) Que les coses hagin arribat al punt d'haver de tenir por de la Rita! Tallo quan arribem a les mans. Si per cas m'aixeca el gall, l'ofegaré amb el seu propi

mantell. Així ho celebrarà més. M'ho he pres així. Rita! Rita! Rita! (Pausa.) Prou que n'està ben cofoia. I ningú no m'ha de privar que ho intenti. (Riu.) Com a les revistes: «La nena ha perdut la nina. Li han dit que si segueix un camí del laberint la trobarà d'una vegada. I vosaltres, lectors, també en sabríeu, de trobar-la?» Els anys bé representen un privilegi, caram! Per què, doncs, haig de girar vela? Massa que m'he hagut de posar les mans al crani durant l'estació de les pluges! Però, ara, seré més prudent. D'un tros lluny no s'aconsegueix mai res. Serafí! Serafí!

CRIAT (*de dins estant*): Vostè al davant, senyor.

VELL: Encara no em penso anar prou ben vestit. Prepara-me'n un altre de més còmode. (*Surt per la porta del mig. Reapareix de CRIAT per la porta esquerra.*)

CRIAT (*amb un batí de seda al barç i una carta a la mà*): Això ni hi ha qui ho aguanti! He sentit l'aleteig d'un ocell que entra per la finestra. Sempre solem sortir de la foscor amb les mans empastifades de negre. Li vaig a donar aquest batí i aquesta carta; si no se'm faria d'allò més pesat. (*Surt per la porta del mig. Entra d'Hússar per la porta de la dreta.*)

HÚSSAR: Ah! Per desgràcia, sempre pensem diferent. Ficar-me una punta de coixinera a la boca i penjar-me entre cel i terra, això, jo no ho faré mai. Ho penso ben clarament. I, si m'haig de morir, cantaré en veu alta. A propòsit de la qüestió, sé que no m'erro de camí. Jo no li puc posar una botiga de perfumeria. Quan em banyo agito els braços en sentit contrari al piano. Decididament: hauria d'esmolat ben bé el ganivet i clavar-lo amb totes les meves forces. Per què no? Bé que m'haig de treure les claus mestresses de la butxaca, tot i que no pretenc de cobrir cap paret disponible. Però jo no vull maldecaps, maleït siga! Faig ben fet d'arrencar-me el queixal corcat. (Pausa.) No em recordo de la consigna i, a la porta de la sala, sento una veu femenina que s'acosta. (Escolta.) Ja és a dins. Sigui com sigui, haig d'evitar l'entrevista. (*Surt per la porta esquerra. Entra com a DONA per la porta dreta.*)

DONA: On es deu haver ficat? On deu ser aquest grandíssim traïdor? Un grapat de flors i fulles seques comencen a cedir a les potes de la taula. En ficar-se un dit de guant, que li venia just, va deixar un rastre blanc per angles i juntures. Ah, no hi ha flor sense espines! I després em dirà que tinc mal aspecte! Si res no és en pau i tot ho haig de pagar de la meva butxaca! Però, a ell,

tant se li'n dóna. La lleugeresa té justificació sempre i els mots fan de bon oblidar. Encara tinc al braç el senyal d'una mossegada que em va fer ahir tot passejant. ¿Per què tants de bastons i barrets al mig de la via? Va agafar el penja-robes vell i s'ha descuidat de comprar-ne un de nou. Prou m'hauria de tornar els diners que eren de la meva mare. Que, de mi, se'n burli tant, no ho haig de tolerar! Li parlaré ben clarament. Vejam. (*Busca per cada banda.*) M'ha indicat que seria per aquí. (*Surt per la dreta.*)

HÚSSAR (*treu el cap un moment per la porta esquerra*): Ah! Ah! Celebro ben de veres que no em trobi. Per això he equivocat el rètol de l'envàs.

DONA (*per la dreta*): No hi és, però ja hi tornaré. Li vull donar aquesta alegria. (*Surt per la porta dreta. Reapareix de VELL per la porta del mig.*)

VELL (*en batí de seda i amb una carta a la mà*): Ni un botó no se'm desprèn. No m'agrada d'empastifar-me les mànigues, i menys haver-ho de fer per collir les herbes que porto. (*Llegeix.*) «Estimat amic: El truc de la guillotina és ben conegut. El fan amb dos caps. Un d'ells imitat. La guillotina mateixa, en donar el cop, fa caure la víctima en una caixa especial. Després tot és assumpte de manipulació. Ha esdevingut un truc elemental, com ho és, per exemple, la transmissió del pensament.» (*Sona el timbre del telèfon.*) Què? (*Agafa el receptor.*) Sí... Ah, sí?... No m'ho esperava, la veritat... Encorbada pel corredor, dieu? ...Què?... Un quartà de cargols?... És que, al ventre, mai no s'hi pot formar un ocell... Eh?... I què dieu que llegiran al peu del monument?... Apa, no m'anireu a tractar, ara, com si fos un foraster... Dieu que li ve de treballar massa?... Vist de la banda de la platea deu ser fantàstic... Sí... A reveure! (*Penja el receptor.*) Manoi! (*Cridant.*) Serafí! Serafí! Estigues alerta. No et moguis de la porta i no deixis passar ningú. (*Se sent el timbre.*) Què? Han trucat? Quan deixaran de repetir aquest espectacle de trametre ocells a la lluna? (*Surt per la porta dreta.*)

CRIAT (*de dins estant*): Fora! No en parlem més! Aneu-vos-en d'una mala vegada! Renoi! Us en voleu anar?

GEPERUDA (*per la porta del mig*): Aquest lacai no sap què fa. Jo sóc una dona honrada. (*Canta.*)

Lluna clara,
vés-hi amb una pala.
Lluna nova,

vés-hi amb un cove.
Lluna vella,
vés-hi amb una cistella.
Home lluner
ni vol ni té.
En lluna de gener
jo t'acompany,
que és la lluna més clara
que hi ha a l'any.
Roche a la lluna,
senyal de pluja.
Lluna amb estrella.
no et fiïs d'ella.
I quan la lluna fa rodona,
aigua també dóna.
Després de la lluna de mel
ve la lluna de fel.

(Per la porta del mig li donen un cop d'escombra. Cessa la música.) Ai! Dimoni! Déu meu! Ui! Això és fer tornar titelles la gent! Els últims vint-i-cinc anys no havia sortit de casa. Quina barba més m'hauré de posar? Amb les pedres i les fulles que hi sol haver escampades per terra! Estic segura que algú ha obert el bagul. Aquí dins no tinc cap obligació de morir-me. Cada mot neix com si aguantés una antena. I no podem fer guany sense haver fet despesa. Si estan enamorats, res no hauria fet contra ells. Però, ara, improvisaré en una pissarra el gran silenci. *(Surt per la porta esquerra. Entra de VELL per la porta del mig.)*

VELL (*branda una escombra*): Ha, ha, ha! Quin cop que li he donat! No em plau que em vingui a visitar la mare de la Rita. La taula serà posada ran de la paret, entre els llits. Uf! Aquí m'asfixio sense adonar-me'n ¿On podria trobar postals amb vistes del país? Però no em vull entretenir més, tal com la cosa es presenta. Ella s'entossudeix a fer anar un gramòfon quan acaba les paraules. *(Pausa.)* Sento passes conegudes que baixen per l'escala. De la finestra estant espolsaré l'estora al carrer. Rita! Rita! *(Surt per la porta del mig. Reapareix d'HÚSSAR per la porta dreta.)*

HÚSSAR: No s'hi val a badar. Rita! Rita! Bah, deixem-ho córrer! Llisqui el seu cos de serpent amb el volt de la terra, en el que de mi depèn. Què té de particular que sigui sorda com una tàpia? Prou recomanacions. No és per als homes la suavitat. Però quina pena! Quin fracàs! Rita! Rita!

Se'm ben rifa! Si jo sabia com inflamar-la! (*Surt per la porta dreta. Entra de DONA per la porta del mig.*)

DONA: Sóc més herba d'olor que no pas d'amanir. Lamento les ruïnes de les postals. Vet aquí on em porten les necessitats. Però ja no hi ha remei. Les joies que solia dur les tinc desades. Són aquestes les alegries que m'haig de guardar per a la vellesa? Les persones que valen, com més lluny ens les mirem, més grans ens semblen. Hala, doncs! No estic per mofes i acabo. Que em torni el rellotge i que se'n vagi cadascú pel seu cantó. No menja mai a les hores fixes ni mastega quan menja. I també sempre espera els ànecs vora els fanals. Vejam: (a qui li plau el juny més que a mi? Fujo dins. (*Se'n va per la porta del mig i reapareix per la porta esquerra, de VAGABUND.*))

VAGABUND: Val a dir que degeneren en pallassos. Per poca cosa que hi hagi, no acostumo de gastar gaires embuts. Llestos! Bon viatge! El temps dóna la raó als pastors. (*Se'n va per l'esquerra. Es tanca la cortina.*)

FRACAROLI (*surt a saludar*): Per acabar representaré un monòleg nou. *Barbafeca*, aquest és el títol de l'obreta, senyores i senyors. (*Es retira. Música.*)

BARBAFECA

Fons morat. BARBAFECA seu darrera una taula amb un cobertor negre fins a terra. Porta un bombí posat i té les mans darrera la taula.

BARBAFECA (*a poc a poc en començar*): Tartofa, llana forta, llana bruta, barbafeca, cabridets, cors de canonge, vi claret, rícomeses, bufets de noguer, caixes de noguer, bótes noves, cadires noves i velles, lligams d'estam, argent viu, plomes d'oca, arquetes i escriptoris, guants, llenya, raspalls, tripes de vellut, rellotges de sol, rellotges de sorra, paper d'estrassa, cola de peix, pedres tosques, pedres fogueres, tisores de ferro, agulles de cap, gafets, cotó fluix, paelles de ferro, llumeners de ferro i d'altres, aiguardent, cordes d'espart, pega negra (*es treu el barret; cabellera grisa i encrespada*),* agulles de cosir, fusta per a fer barrils, obres de terra, safrà de la terra, efipodi, dàtils, encens en gra, equitigi, confitures, efaltur, punxons de sabater, anxoves, caputxes, carbó, carnalatge, ferramenta, cadenats

* Els barrets i els postissos que es treu i es posa, els tindrà invariablement darrera la taula.

de maleta, miralls de totes menes, sedes tortes, calçat de camí, sola de bou, candeles de sèu, clofolls, aram vell, oli de llinosa, ferro en barra, fonolls marins (*es treu la perruca negra i es posa un copalta*); flor de mafis, omal·limi, goma aràbiga i d'altres, indi de taronja, orfiment, pega grega, sucre candi, verd d'aram, xarapata, arbres per a plantar, armes velles, tovallons, tovalloles, paper blanc, estores d'Alexandria, cotó filat, botons de vidre, tires de tafetà, velluts llisos, pells de cabrits, tafetans dobles, bigues, borseguins, barrets sense folrar, culleres de fusta i de llautó, falçs de ferro, morters de pedra, cordes de pou (*es treu el copalta i es posa un nas amb bigotis i barba blanca*); arengades, pa de sucre, boix en barra, sang de drac, cansalada, bufets vells i nous, botons forts — així blancs com negres —, encens en pols, càmfora, anti·moni, plom obrat, cera groga, pergamins, llits de fusta, fil de ferro, bótes grosses, barretines de drap vermelles, diputats (*es treu el postís i es posa un flexible*); cola de ferro, canufes, puntes així de fines (*fa un gest adequat amb els dits*), trenta lliures, vetes crues, medalles de llautó, mòmies de tot el cos, gerros de barber, cordes de viola, sardines salades, aiguacuit, sofre bord, i tots i qualsevol dels qui no he designat i especificat, que no sé com poden dir: «La veritat, la volem nua», si tothom la vol vestir, sapigheu que Barbafeça (*es treu el barret i el branda*) no s'espanta de fer-vos saber que la pedra que rodola mai no cria molsa. Pinta la fusta i serà bonica. I, amb això que he dit de sortir del fang per caure al barranc, el meu alè pudent us abati si no teniu encès a la cuina un foc d'antics llunaris i llibres; i quan faci fum, comenceu a despullar-vos i a agafar llances d'armes i dalles de dallar herba, perquè la vestidura no fa la figura, i el qui sap que té vestidura bé pot anar nu... (*Cortina. FRACAROLI surt a saludar manta vegada. Davant la persistència dels aplaudiments, torna a sortir... amb el cap sota el braç.*)

TELÓ

NOTA

En el cas gairebé segur que, per manca d'intèrpret, calgui fer una representació trucada de les peces de transformisme, recomanem que els «dobles» mantinguin en el treball i en la caracterització, vestits, perruques, etc., aquell to *naïf*, caricaturesc i incomplet, tan propi d'aquest gènere, que feia que el públic endevinés, admirat, el mateix intèrpret sota cada personatge. Val a dir que es tractava d'un veritable efecte de *distanciament*, si bé produït d'una manera involuntària per dificultats tècniques de diferenciació, transformació, rapidesa, etc. Nosaltres tenim consciència de l'interès del convencionalisme que en resulta i és principalment en aquest sentit que pretenem de revaloritzar el gènere des del vessant de la poesia dramàtica. Creiem aplicable un criteri similar pel que fa a la resta de l'obra.

Els jocs de prestidigitació han estat triats a posta entre els més primitius i fàcils d'executar.

1944-1964 novembre.